

Мусієнко Олена Геннадіївна,
*науковий співробітник відділу економіки вищої освіти
Інституту вищої освіти Національної академії
педагогічних наук України*

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПОСЛУГ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Анотація. У статті розкрито проблеми ринку послуг вищої освіти України, зокрема сутність та особливості реалізації законодавчої, економічної, організаційної, інформаційної, адміністративної функцій регулювання. Особливу увагу приділено законодавчій функції регулювання ринку послуг системи вищої освіти України як провідній, від якій реалізації якої залежить розвиток вищої освіти, її конкурентоздатність. Проаналізовано чинну законодавчу базу України про ринок послуг у різних сферах економіки; уточнено основні поняття ринку послуг вищої освіти; визначено проблеми ринку послуг вищої освіти та методи їх вирішення; обґрунтовано доцільність посилення регулювального впливу держави на сферу вищої освіти України.

Ключові слова: вища освіта, послуга вищої освіти, ринок послуг вищої освіти, функції регулювання.

Мусиенко Елена Геннадиевна

РЕГУЛИРОВАНИЕ РЫНКА УСЛУГ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ

Аннотация. В статье раскрыты проблемы рынка услуг высшего образования Украины, в том числе сущность и особенности реализации законодательной, экономической, организационной, информационной, административной функций регулирования. Особое внимание уделено законодательной функции регулирования рынка услуг системы высшего образования Украины как базовой, от качественной реализации которой зависит развитие высшего образования, его конкурентоспособность. Проанализирована действующая законодательная база Украины о рынке услуг в различных сферах экономики; уточнены основные понятия рынка услуг высшего образования; определены проблемы рынка услуг высшего образования и методы их решения; обоснована целесообразность усиления регулирующего влияния государства на сферу высшего образования Украины.

Ключевые слова: высшее образование, услуги высшего образования, рынок услуг высшего образования, функции регулирования.

Olena Musienko

REGULATION HIGHER EDUCATION SERVICES MARKET UKRAINE: PROBLEMS AND IMPROVEMENT

Abstract. The article deals with the problem of market for higher education in Ukraine, including the nature and characteristics of implementation of legislative,

economic, organizational, informational and administrative functions regulation. Particular attention is paid to legal, regulate market for higher education in Ukraine as the leading, quality of implementation of which depends on the development of market relations in higher education, its competitiveness. Analysis of the current legal framework of Ukraine market services in different sectors of the economy; clarified the basic concepts market for higher education; The problems methods of market for higher education and methods for their solution; expediency strengthen the regulatory state influence on the field of higher education Ukraine.

Key words: *higher education, higher education service market of services of higher education, regulatory functions.*

Постановка проблеми

Сучасні стратегії розвитку України диктують правила щодо входження системи вищої освіти у ринкові відносини та комерціалізацію. Це пов'язано, зокрема, з отриманням у 2006 р. Україною статусу країни з ринковою економікою та підписанням Угоди про Асоціацію України з ЄС, країни якого засновано на «...висококонкурентній, соціально-орієнтованій ринковій економіці...»¹⁵, що ґрунтується на принципах вільного руху товарів, послуг, капіталу, осіб.

Важливими факторами також є приєднання вітчизняної системи вищої освіти до європейського простору; врахування вимог Маастрихтського та Лісабонського договорів щодо формування спільного внутрішнього ринку, зовнішньої політики та політики безпеки у країнах Європейського Союзу (ЄС)¹¹; забезпечення умов трансформації вищих навчальних закладів (ВНЗ) за прогнозами Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) до моделі «відкритої конкуренції в глобальному масштабі на повних ринкових принципах»¹².

У межах дослідження економічних відносин у системі вищої освіти України все це обумовлює потребу в розгляді проблеми ринку послуг вищої освіти та визначенні шляхів удосконалення.

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження пов'язана з неглибоким науковим обґрунтуванням ринку послуг вищої освіти; відсутністю відповідних актів законодавчого регулювання; недосконалістю чинного законодавства у сфері вищої освіти; недостатнім визнанням освітньої галузі рівноцінною в економічній політиці держави; невисоким рівнем підготовки кадрів вищої освіти для роботи в умовах ринкової економіки, які є часто змінюваними і потребують нових професійних компетентностей, таких,

¹⁵ Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншого боку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/984_011

¹¹ Ваш справочник по Лиссабонскому договору [Електронний ресурс]. — 2016. — Режим доступу : http://eeas.europa.eu/archives/delegations/russia/documents/publications/guide_to_lisbon_treaty_ru.pdf

¹² Возницький Є. Сучасні моделі діяльності і майбутнє класичних університетів у контексті управління в системі вищої освіти / Є. Возницький // Класичний університет у контексті викликів епохи : Українсько-польська міжнар. наук. конф. — 2016. — С. 22–28.

як: лідерство, відповідальність, толерантність; незначним використанням механізмів імплементації позитивного досвіду країн ЄС; нешироким практичним застосуванням наукових розробок з державного управління процесами модернізації економіки освіти.

Усунення цих проблем сприятиме подальшій інтеграції України в єдиний європейський освітній простір та приведенню ринку послуг вищої освіти до загальних стандартів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Важливими на сучасному етапі розвитку теорії і практики педагогіки проблемами вищої освіти є питання, пов'язані з регулюванням ринку послуг вищої освіти України в умовах європейської інтеграції.

Серед сучасних вітчизняних дослідників у цій галузі особливої уваги заслуговують праці науковців відділу економіки вищої освіти Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. Важливими є результати докторської дисертації М. Авксентьєва «Державне регулювання ринку вищої освіти»¹⁰, в якій розглянуто моделі розвитку вищої освіти в системі державного регулювання економіки. Визначені автором моделі спрямовані на: реформування та вдосконалення безпосередньо вищих навчальних закладів (ВНЗ) або окремих сфер їх діяльності (фінансування, самоуправління тощо); управління людським капіталом, інтелектуальним капіталом, кадрове забезпечення окремих галузей промисловості тощо; загальні напрями розв'язання проблем вищої освіти; імплементацію позитивного досвіду вищої освіти розвинених країн; реформування системи фінансування ВНЗ; ліквідацію невідповідності державного замовлення на підготовку кваліфікованих фахівців реальним потребам ринку праці; вирішення специфічних проблем вищої освіти.

Формулювання мети статті. Визначити проблеми регулювання ринку послуг вищої освіти України та шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу

Аналізуючи стан розвитку ринку послуг вищої освіти України, підкреслюємо, що він є недостатнім через надмірне втручання держави у взаємини між покупцем і продавцем *послуги вищої освіти*, під якою ми розуміємо результат (продукт) її економічної діяльності.

Економічна діяльність – це процес, який має мету (створення блага і розвиток особистості), засоби (засоби виробництва) та результат (економічні блага у формі корисних для суспільства товарів і послуг); здійснюється у сферах матеріального та нематеріального виробництва різними економічними суб'єктами (окремим індивідом, домашніми господарствами, трудовими колективами). Окремі види економічної діяльності безпосередньо пов'язані з

---

¹⁰ Авксентьєв М. Ю. Державне регулювання розвитку вищої освіти в Україні : дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / М. Ю. Авксентьєв. — Київ : НДІ М-ва екон. розвитку і торгівлі України, 2015. — 383 с.

активним ставленням людини до природи, техніки чи іншої людини. До останнього виду економічної діяльності належить і вища освіта, яка має на меті створення суспільного блага, що характеризується зміною інтелектуального стану окремої особи, а результатом її економічної діяльності є *навчальна програма* з підготовки бакалавра, магістра, доктора філософії, доктора наук, слухача школи мистецтв, що надає вищу освіту¹³.

Тому під *послугою вищої освіти* ми будемо розуміти *результат економічної діяльності, що вносить зміни в інтелектуальний стан окремої особи, виробляється на замовлення відповідно до визначених у законному порядку стандартів освіти або відповідно до вимог, сформульованих замовником у документі щодо виконання замовлення (договорі, угоді, контракті), і яка має вартісний вираз.*

Згідно з вимогами ринкової економіки країн ЄС, послуга освіти виступає її об'єктом і є невід'ємною складовою валового внутрішнього продукту (ВВП), а її вартість обов'язково розраховується за допомогою Системи національних рахунків 2008¹⁴.

В Україні, на жаль, ці питання ще залишаються невирішеними остаточно. Тому для їх подальшого вирішення ми пропонуємо відповідний *механізм регулювання ринку послуг вищої освіти України*, який ґрунтується на законах ринкової економіки; принципах самоорганізації, саморегулювання і саморозвитку; законодавчій, економічній, організаційній, інформаційній, адміністративній функціях; методах економічного стимулювання та заохочення, професійної підготовки в галузі державного управління, прямої і зворотної комунікації та інформації.

Нами пропонується відповідна *модель* механізму регулювання ринку послуг вищої освіти України у вигляді схеми (див. рис.).

Як видно з рисунка, послуга вищої освіти України розглядається відповідно до законів «*товарного виробництва і обігу*» — законів вартості, попиту і пропозиції, грошового обігу тощо, згідно із:

- *законом вартості*, унаслідок чого у сфері вищої освіти виникають нові технології та галузі, а отже, зменшуються витрати праці на виробництво послуги вищої освіти;

- *законом попиту і пропозиції*, унаслідок чого встановлюється баланс між кількістю товарів і послуг, які хоче купити або отримати споживач, та обсягом товарів і послуг, які пропонує виробник;

- *законом грошового обігу*, унаслідок чого встановлюється для певного періоду певна об'єктивно обумовлена маса купівельних і платіжних засобів, таких, як: об'єктивно необхідна маса грошей; сума цін товарів, що реалізуються за певний період; сума продажу товарів і послуг у кредит; загальна сума

¹³ Класифікатор видів економічної діяльності [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.vobu.com.ua/img/custom/Classifier/10/file_rus.pdf

¹⁴ Система національних счетов, 2008. Европейская комиссия, Международный валютный фонд, Организация экономического сотрудничества и развития, Организация объединенных наций, Всемирный банк, Нью-Йорк, 2009 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>

платежів, строк оплати яких настав; сума платежів, які погашаються завдяки взаємному зарахуванню боргів; швидкість обігу грошової одиниці за рік.

Закони ринкової економіки			
Принципи самоорганізації, саморегулювання, саморозвитку ринку послуг вищої освіти			
Функції регулювання ринку послуг вищої освіти			
Законодавча			
<i>Містить законодавчі акти, норми, правила, які встановлюють взаємини між суб'єктами ринку – виробниками та споживачами послуг вищої освіти</i>			
Економічна	Організаційна	Інформаційна	Адміністративна
<u>Забезпечує</u>			
дієвість державних, регіональних, інституційних програм розвитку вищої освіти; програми підготовки та перепідготовки кадрів системи вищої освіти	складання планів розвитку, стратегічних та прогностичних планів, навчальних планів і програм, планів комунікативних заходів	зміну поведінки суб'єктів ринку вищої освіти завдяки інформуванню про систему вищої освіти	систему правил і норм через застосування відповідних заборон, дозволів, примусів
<u>Потребує розроблення</u>			
методів економічного заохочення та стимулювання, що впливають на ціну послуги вищої освіти та формують способи їх оплати	нової системи професійної підготовки фахівців державних органів управління вищою освітою	умов забезпечення гарантії створення обміну інформацією з іншими учасниками ринку вищої освіти та засобами масової інформації	методів і засобів оволодіння управлінською компетентністю всіх працівників державних органів управління вищою освітою

Рис. Схема моделі механізму регулювання ринку послуг вищої освіти України

На нашу думку, закони товарного виробництва й обігу у сфері послуги вищої освіти мають бути відображені у вітчизняному законодавстві про вищу освіту, адже вона є частиною споживчого ринку в державі. А справжній ринок, як правило, саморегулюється та саморозвивається. Втручання з боку держави здійснюється лише опосередковано, через регулювання, а не управління (прямого втручання чи

впливу), на основі *принципу ринкового саморегулювання (А. Сміт) та принципу ринкової рівноваги (Ж.-Б. Сей)*.

Ці принципи ринкової економіки мають пронизувати всю систему вищої освіти України — від попиту до пропозицій і навпаки. Зв'язок між виробником послуги вищої освіти та споживачем має бути нерозривним і має знайти своє відображення в концепціях та стратегіях розвитку вищої освіти.

В Європейській унії саме така політика втілена в Концепції гармонізації. Українська спільнота прийняла стратегію руху до європейських цінностей, що відповідає зазначеній Концепції, прийняла Стратегії сталого розвитку держави до 2020 року, якими передбачено такі чотири вектори: перший — «розвиток», спрямований на підвищення економічного рівня держави; другий — «гордість» — на розвиток інтелектуального потенціалу нації; третій — «відповідальність» — на розвиток соціальної сфери держави та громадянського суспільства; четвертий — «безпека» — на розвиток органів місцевого самоврядування та самоорганізацію територіальних громад^{8;3}.

Однією з сучасних стратегій є також Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року⁹, в якій розглядаються питання аналізу сучасного стану національної системи освіти; основних проблем, викликів та ризиків; мети, стратегічних напрямів та основних завдань; основних напрямів реалізації; фінансового та матеріально-технічного забезпечення системи освіти; міжнародного партнерства; національного моніторингу та оцінки системи освіти; очікуваних результатів від її реалізації.

Для реалізації цієї Стратегії слід привести у відповідність чинне законодавство у сфері вищої освіти, упорядкувати основні ринкові дефініції та забезпечити умови регулювання ринку послуг вищої освіти. Тому в Законі України «Про вищу освіту»¹ мають бути сформовані норми і правила, які б: регулювали взаємини між суб'єктами ринку (виробником, споживачем) та чітко встановлювали їхні права; формували рівні можливості для реалізації власного потенціалу; забезпечували реалізацію механізмів економічного заохочення та стимулювання, які впливають на ціну послуги вищої освіти, та способи їх оплати.

Пропонуємо до Закону України «Про вищу освіту» внести доповнення, яким передбачити унормування основних ринкових дефініцій, таких, як «ринок», «послуга освіти», «вартість послуги освіти», критичним аналізом чинного законодавства у сфері ринку послуг в інших галузях господарства (див. табл.).

⁸ Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020”» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>

³ Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 14/15, № 16/17, ст. 133 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-173>

⁹ Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

¹ Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37/38, ст. 2004 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Таблиця

Порівняльний аналіз законодавчої бази України у сфері ринку

<p>Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні»,² поточну редакцію ухвалено 11.02.2015, ст. 1, п. 23</p>	<p>Категорія «ринок» має таке визначення: «ринок зерна – система товарно-грошових відносин, що виникають між його суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням».</p> <p>Наш коментар. До «ринку зерна» віднесено додаткові послуги, такі, як зберігання, торгівля, реалізація тощо, це суперечить загальному визначенню поняття «ринок», який треба розглядати як взаємодію між суб'єктами ринку з метою передачі прав власності на товар чи послугу на умовах застосування законів товарного виробництва й обігу</p>
<p>Закон України «Про ринок електричної енергії України»,⁴ поточну редакцію ухвалено 01.04.2016, ст. 1, п. 70</p>	<p>«Ринок електричної енергії – система відносин, які виникають між учасниками ринку у процесі купівлі-продажу електричної енергії та/або допоміжних послуг, передачі та розподілу, постачання електричної енергії споживачам».</p> <p>Наш коментар. Таке визначення більш точно відображає зв'язок покупця і продавця у ринкових відносинах</p>
<p>Закон України «Про ринок природного газу»⁵, поточну редакцію ухвалено 09.04.2015, п. 33</p>	<p>«...ринок природного газу – сукупність правовідносин, що виникають у процесі купівлі-продажу, постачання природного газу, а також надання послуг з його транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору), послуг установки LNG».</p> <p>Наш коментар. Визначення достатньо лаконічно описує економічні взаємини, що підпорядковуються законам товарного виробництва й обігу; є достатньо вдалим та коректним</p>
<p>Закон України «Про зайнятість населення»,⁷ поточну редакцію ухвалено 30.08.2016, ст. 1, п. 19</p>	<p>«Ринок праці – система правових, соціально-трудоових, економічних та організаційних відносин, що виникають між особами, які шукають роботу, працівниками, професійними спілками, роботодавцями та їх організаціями, органами державної влади у сфері задоволення потреби працівників у зайнятості, а роботодавців – у найманні працівників відповідно до законодавства».</p> <p>Наш коментар. Відсутнє визначення однієї з основних категорій ринкового господарства – товару, не визначено його кількісні показники</p>

² Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/37-15>

⁴ Закон України «Про ринок електричної енергії України» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58829

⁵ Закон України «Про ринок природного газу» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 27, ст. 234 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/329-19>

⁷ Законопроект України «Про зайнятість населення» // Відомості Верховної Ради (ВВР) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>

Продовження таблиці

1	2
<p>Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг»,⁶ поточну редакцію ухвалено 19.10.2016 ст. 1, п. 6</p>	<p>«Ринки фінансових послуг – сфера діяльності учасників ринків фінансових послуг з метою надання та споживання певних фінансових послуг. До ринків фінансових послуг належать професійні послуги на ринках банківських послуг, страхових послуг, інвестиційних послуг, операцій з цінними паперами та інших видах ринків, що забезпечують обіг фінансових активів».</p> <p>Наш коментар. У цій редакції до категорії «ринки» належать інші ринки, що саме по собі не дає точного визначення категорії «ринку фінансових послуг»; відсутнє пояснення та регулювання стосунків між суб'єктами ринку; не визначено принципи вільної купівлі-продажу; не визначено, що є товаром</p>

Аналізуючи таблицю, зазначаємо, що спільним у цих нормативних актах є розуміння сутності поняття «ринки послуги» у конкретній сфері господарства. У них чітко визначено, що *ринки* – це система економічних відносин у процесі купівлі-продажу того чи іншого товару (послуги) у конкретній галузі. Ми погоджуємось із таким розумінням поняття і вважаємо, що воно має бути введено у законодавчі норми регулювання сфери освіти.

Вважаємо, що саме законодавча функція регулювання ринку послуг вищої освіти України має бути базовою (основоположною). Її завданням має стати створення таких законодавчих актів, норм та правил, які б встановлювали саморегульовальні взаємини між суб'єктами ринку — виробниками та споживачами послуг вищої освіти.

Як видно з рисунка, для формування повноцінного ринку вищої освіти законодавством України про вищу освіту мають бути врегульовані питання ціни послуги вищої освіти та способи їх оплати, запроваджена автономія вищих навчальних закладів, які мають стати повноцінними учасниками ринкових відносин і відповідати таким основним якісним характеристикам ринку, як: можливість виходу на ринок нових виробників; кількість перешкод для виходу на ринок нових виробників; рівень конкуренції на ринку; ступінь впливу зовнішніх факторів; наявність та ступінь взаємодії з іншими ринками, зокрема міжнародними.

Також вважаємо, що в Законі України «Про вищу освіту» мають бути сформовані норми і правила, які б: регулювали взаємини між суб'єктами ринку та чітко встановлювали їхні права; формували рівні можливості для реалізації власного потенціалу; забезпечували реалізацію механізмів економічного заохочення та стимулювання, які впливають на ціну послуги вищої освіти, та способи їх оплати.

⁶ Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» // Відомості Верховної Ради (ВВР) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

Щодо інших функцій регулювання ринку вищої освіти, то кожна з них має чітко визначати напрям дії і результат. Так, *економічна* функція неможлива без створення відповідних економічних умов, пов'язаних із проведенням активної політики розроблення і впровадження дієвих державних, регіональних та інституційних програм розвитку вищої освіти; програм підготовки та перепідготовки кадрів системи вищої освіти. Її головне завдання полягає у створенні економічних стимулів для учасників ринку вищої освіти, якими можуть бути система оподаткування, пільги, інвестиції, субсидії, заохочення, дотації, субвенції тощо, які мають прямий та опосередкований характер.

Організаційна функція регулювання ринку вищої освіти застосовується з метою створення соціально-економічних умов для всіх учасників ринку, до яких, як правило, відносять складання планів розвитку, стратегічних та прогностичних планів, навчальних планів і програм, планів комунікативних заходів тощо. Розроблення та реалізація цих інструментів покладається на фахівців відповідної професійної підготовки на рівні органів державної влади у системі вищої освіти.

Інформаційна функція регулювання ринку вищої освіти має на меті впливати на поведінку суб'єктів ринку вищої освіти завдяки інформуванню їх про: кон'юнктуру ринку як сукупність постійно змінюваних економічних умов, за яких здійснюється процес реалізації товарів та послуг; співвідношення попиту та пропозицій; ділову активність вищих навчальних закладів; ринкову ціну послуги вищої освіти; чинні нормативно-правові акти у сфері вищої освіти та інші відомості про ринок вищої освіти. Ця функція сприяє забезпеченню гарантії створення обміну інформацією з іншими учасниками ринку вищої освіти та засобами масової інформації.

Адміністративна функція регулювання ринку вищої освіти ґрунтується на силі влади (державної, регіональної) та способах заборони, дозволу і примусу, які вона застосовує. Для вищої освіти – це ліцензування послуги вищої освіти, акредитація вищого навчального закладу, надання освітньої та наукової кваліфікації, присвоєння наукових звань. Ця функція є невід'ємною частиною управлінської діяльності і передбачає володіння відповідними знаннями і вміннями (компетентностями) в галузі соціального управління.

Вважаємо, що сукупність усіх функцій регулювання ринку послуг вищої освіти в Україні за умов пріоритетності законодавчої функції сприятиме формуванню ринку вищої освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Пошук ефективної моделі механізму регулювання послуги вищої освіти України для приведення її у конкурентний стан та розвиток сервісної економіки зумовлено темпами економічного зростання країн ЄС і прагненням України бути у їх складі. Адже основним виробничим ресурсом будь-якої держави є кваліфікована людина. Збільшення інвестицій у людину та посилення її потреб у послугі освіти сприятиме розвитку постіндустріальної сервісної економіки,

коли у людей з'являтиметься додатковий час на особистий розвиток та розвиток їхніх творчих здібностей.

Як правило, у постіндустріальній економіці найбільший внесок у вартість матеріальних благ робить кінцева складова виробництва – торгівля, реклама, маркетинг, тобто сфера послуг, до якої належить і сфера вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37/38, ст. 2004 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/37-15>

3. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 14/15, № 16/17, ст. 133 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-173>

4. Закон України «Про ринок електричної енергії України» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58829

5. Закон України «Про ринок природного газу» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 27, ст. 234 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/329-19>

6. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» // Відомості Верховної Ради (ВВР) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

7. Законопроект України «Про зайнятість населення» // Відомості Верховної Ради (ВВР) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>

8. Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020”» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>

9. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

10. Авксентьев М. Ю. Державне регулювання розвитку вищої освіти в Україні : дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / М. Ю. Авксентьев. — Київ : НДІ М-ва екон. розвитку і торгівлі України, 2015. — 383 с.

11. Ваш справочник по Лиссабонскому договору [Электронный ресурс]. — 2016. — Режим доступа : http://eeas.europa.eu/archives/delegations/russia/documents/publications/guide_to_lisbon_treaty_ru.pdf

12. Возницький Є. Сучасні моделі діяльності і майбутнє класичних університетів у контексті управління в системі вищої освіти / Є. Возницький // Класичний університет у контексті викликів епохи : Українсько-польська

міжнар. наук. конф. — 2016. — С. 22–28.

13. Класифікатор видів економічної діяльності [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.vobu.com.ua/img/custom/Classifier/10/file_rus.pdf

14. Система национальных счетов, 2008. Европейская комиссия, Международный валютный фонд, Организация экономического сотрудничества и развития, Организация объединенных наций, Всемирный банк, Нью-Йорк, 2009 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>

15. Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншого боку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/984_011

Olena Musienko

**HIGHER EDUCATION SERVICES MARKET UKRAINE:
PROBLEMS AND IMPROVEMENT**

The article deals with the problem of market for higher education in Ukraine, including the nature and characteristics of implementation of legislative, economic, organizational, informational and administrative functions regulation.

It was determined that the legislative function of the regulation market for higher education in Ukraine is the lead author proposed a model based on the laws of market economy; the principles of self-organization, self-regulation, self-development; legal, economic, organizational, informational, administrative functions; methods of economic incentives and encouragement, training in public management, forward and reverse communication and information.

Economic efficiency function provides national, regional and institutional development of higher education programs; program of training and retraining of higher education; organization – provides drafting development plans and projected strategic plans, curriculum, communication management plans; information – changing the behavior of market actors in higher education by informing the system of higher education; administration – a system of rules and regulations by applying the prohibitions, permissions and constraints.

Analysis of the current legal framework of Ukraine market services in different sectors of the economy and on this basis submitted proposals to streamline major market definitions in the Law of Ukraine «On Higher Education». Namely, in the service of higher education is proposed to understand the results of its economic activity, amending the intellectual status of an individual is made to order according to those specified in legally educational standards or according to the requirements defined by the customer in the document on the implementation of the order (contract agreement , contract), and that has value terms.

The critical analysis of current legislation of Ukraine in the market in other sectors of the economy (market grain, electricity, natural gas, employment, financial services), on which specified that the market as a system of economic relations in the sale of a product (services) in the specific area to be formed and in higher education, which is one of the economic activities of the state.